

Основната линия, по която ще развием нашето изложение, е свързана с прехода от изолацията и отчуждението на страната ни към постепенното приобщаване към семейството на европейските народи. Това се отнася за всяка една държава, която със своята икономика, външна политика или с нещо друго предизвиква интерес от страна на своите съседи и партньори. Нека изредим причините, които неизменно водят към така наречената "глобализация". България е най-правилният пример в това отношение – доколкото е правилно и оправдано приобщаването на страната ни в Европейския Съюз, какви са истинските цели на това членство и какви са облагоите за тези, които ни приеха.

Преди години покрай подготовката ни за предстоящото европейско членство в обществото течеше следният дебат: какво е нашето място на територията на стара Европа? Отскоро ли сме в Европа? Сега за първи път ли ще влизаме в нея? Къде остава нашето хилядолетно присъствие на стария континент? Отговорите могат да бъдат разноточни. Тоест те са едни и същи, но интерпретирани от различна гледна точка. И най-правилната е тази: България е една от най-старите държави на Европейския континент, да не говорим, че е единствената държава, която не е сменила името си от създаването си до днес. Още оттогава тя неизменно оказва влияние по един или друг начин върху историята на континента като цяло. Двата най-ярки примера за това са стратегическото разположение на страната ни на пътя, свързващ Европа и Азия, и славянската азбука, използвана от много източноевропейски народи и днес. Но най-силно влияние тя оказва върху отношенията между своите съседи в голяма част от хода на общата им история. Всичко това говори, че нейното място е в Европа и винаги е било в Европа. Дори и в най-тежките и мрачни години на османското владичество България остава непреклонен пазител на християнската вяра, на изградените с векове традиции, на културата и най-вече на запазването на българите като отделен народ.

Въпреки убедителните доказателства, че ние имаме място сред новото европейско семейство, обстоятелствата са причина за отлагането на приобщаването ни към него. Страната ни трябваше да измине дълъг път преди да го осъществи. Когато се появява Европейският съюз, България вече принадлежи към една затворена към запада общност с различна идеология и враждебно настроена към новите идеи на демокрацията. Това

впоследствие забавя развитието ни и създава сериозни проблеми и трудности, които ние трябваше да преодолеем, за да достигнем крайната цел. По примера на държави като Чехия, Словакия, Полша, Унгария и дори като Литва, Латвия и Естония на пръв поглед изглежда, че тези трудности са преодолими. Но реалността е друга. Дори и вече членки на Европейския съюз, България и Румъния са най-изостаналите в много отношения страни и ще ни бъде трудно да достигнем стандартите на гореизброените държави, камо ли на тези, които отдавна са покрили стандартите.

За това, дали са се оправдали големите очаквания от членството след първата година, е все още рано да се говори. И това е самата реалност. Положителна страна безспорно обаче има и тя е, че вървим в унисон с развитието на модерните европейски традиции. Но има и какво да научим от европейските държави, а и те – от нас. Удава ни се възможност да стабилизираме и развием пазарната си икономика.

Идва ред да погледнем на нещата и от другата страна – какви са мотивите и интересите на Европейския съюз от незабавното приемане на две страни, които са далеч от минималните стандарти и критерии. С приемането страната ни става външна граница на Съюза и чрез географското ѝ положение той има възможност пряко да упражнява контрол върху навлизането на стоки и услуги откъм Близкия изток и азиатските страни през Босфора. Пример за това е проектът за строежа на газопровода НАБУКО. Чрез България и Румъния Европейският съюз цели да вземе предимство в борбата за влияние спрямо конкурентите си САЩ и Русия в този стратегически регион. Въпреки че е принуден да сътрудничи с американците заради военната им мощ, Европейския съюз непрекъснато се стреми към по-голяма независимост по отношение на политиката и вземането на решения. На второ място, още в началото на 90-те години, когато започна тежкият разпад на бивша Югославия, Съюзът много добре си направи сметка, че такава нестабилност непременно би оказала влияние и върху самия него. И той има предвид, че страната ни би била главният стабилизиращ фактор в такава ситуация. Сега тази нейна роля излиза на преден план след отделянето на Косово като самостоятелна държава.

Тези стремежи могат да се тълкуват и в положителен, и в отрицателен аспект. Всеки от нас може да ги тълкува по свой собствен начин. Ние няма да се спираме подробно. В отрицателен план само можем да кажем, че не сме равнопоставени и че “големите” не играят честно спрямо нас. Ние не можем да изравним напълно позициите си в тази игра, но не сме съвсем безпомощни.

И най-правилното решение беше да се отложи това членство и да се предоговорят условията за влизане в ЕС. Трябваше да се вземат незабавно протекционистки мерки за българските производства и българските фирми. Да се изгради дългосрочна стратегия за укрепване на българския бизнес още

при първите дипломатически контакти през 90-те години. Също така трябваше да се вземат мерки за субсидиране на успешните български фирми и за внимателно разследване на разходите и вероятните злоупотреби, довели до нарастване на държавния дълг до тези опасни размери.

След като разгледахме отношенията България – ЕС от двете страни, идва ред да се направи най-важната оценка. Тя е свързана с мястото на младите хора в “новото” общество.

То зависи най-вече от начина, по който ние създаваме мнение за себе си. И това мнение е нож с две остриета: или може да е слабо и да предизвика слаби отзиви и реакции, или те да станат твърде трайни. Последният факт е много важен, защото се отнася много точно за нас. Ние сме изградили трайно мнение на европейците, но за съжаление в отрицателния смисъл на думата. Ще се опитаме да обясним причините за това, като излезем от факта, че европейците са добри психолози и могат да разбират етнологията ни.

Какви са начините за представянето ни пред европейците? Говоря от името на българите, защото аз не съм нищо друго освен един от тях. И тук изниква първият извод: преди да тръгнем да се представяме на европейците, трябва да се представим на самите себе си, т.е. да се представим на българите. Тук има многобройни примери, но най-важният е следният: създаването на добри позиции в обществото – и като студенти, и като хора, получили след това своята реализация. Но веднъж получили тези позиции, ние имаме първостепенната задача да ги поддържаме на адекватното ниво. В много случаи за съжаление се вижда следната картина: студенти с добри качества за начален старт – компютърна грамотност, два езика – са на улицата или работят нещо, несъвместимо с възможностите им. Това е много нелицеприятна картина за европейците. Причината е в настоящата ситуация в страната ни. Крайно време е да спрем да хленчим, че не можем да си намерим работа. Донякъде институциите трябва да започнат да оценяват качествата и потенциала ни, но най-голяма роля имаме самите ние.

Освен в гореспоменатата сфера, трябва да изградим позиции и в един друг аспект – да се докажем като личности и като хора. Това означава, че трябва да покажем на европейците, че можем да зачитаме някои традиционни ценности – семейството, празниците, умението ни да не се противопоставяме на законите, а да започнем да ги спазваме. И в тези области идват най-големите проблеми за нас. Достатъчно е да наблегнем само на два от тях – възпитанието на децата ни и спазването на законите. Особено последното е абсолютно необходимо, защото демокрацията означава осъзната отговорност. Неслучайно препоръките на еврокомисарите по присъединяването на България към Европейския съюз се отнасят най-вече до правосъдието и вътрешния ред. Решаването на тези проблеми е важно, защото чрез ценностната си система ние даваме по един или друг

начин модел на подражание на европейците. И е ясно, че никой от тях не би искал да използва грешен модел на поведение.

Най-важният извод е да покажем на европейците, че имаме морал и себеуважение.

Трябва да ни стане ясно, че членството в ЕС не е нито привилегия, нито подарък по милост. Действително имаме права, които са ни гарантирани, но трябва да се научим да спазваме и нашите задължения. И когато го постигнем, възможностите тепърва ще започнат да се откриват пред нас. Осъзнаването на ролята ни в новото общество е най-правилният път към успешната ни интеграция.